

VAPA2035

Vammaispalvelujen kehittämisohjelma

Aluehallitus 7.10.2024

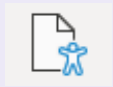

VAPA2035- vammaispalvelujen kehittämisohjelma

Sisältö

1. Taustaa
2. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet
3. Alustava arvio ohjelman vaikutuksista
4. Toimeenpanosuunnitelma

1. Taustaa

Keskeiset VAPA2035-ohjelmaa määrittävät lait ja sopimukset

- **Perustuslaki** (731/1999) turvaa jokaiselle kuuluvan ihmisarvoisen elämän perusoikeudet
- **YK:n vammaisten henkilöiden** oikeuksia koskevan **yleissopimus** (CRPD) velvoittaa toteuttamaan vammaisten henkilöiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä syrjimättömyyttä. **YK:n kestävän kehityksen agendan** (2030) tavoitteena on eriarvoisuuden vähentäminen edistämällä oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteiskuntia.
- **Yhdenvertaisuuslaki** (1324/2014) kieltää kaikenlaisen syrjinnän ja velvoittaa viranomaiset edistämään suunnitelmallisesti yhdenvertaisuutta
- **Sosiaalihuoltolaki** (1301/2014) säättää ensisijaisista sosiaalihuollon palveluista ja periaatteista.
- **Vammaispalvelulaki** (674/2023) ja Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) säättävät vammaisille henkilöille tarkoitetuista palveluista, mikäli sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut osoittautuvat riittämättömiksi. Uuden 1.1.2025 voimaan astuvan vammaispalvelulain on tarkoitus kumota aikaisemmin voimassa olleet lait, tukea vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista, yhdenvertaisuutta, osallisuutta sekä turvata yksilöllisen tarpeen mukaiset riittävät ja laadukkaat palvelut.

Keskeiset VAPA2035-ohjelmaa määrittävät muut asiakirjat

- **Pirkanmaan hyvinvointialueen strategia (2022–2025)** määrittää VAPA2035-ohjelman ensimmäisen vuoden suuntaviivat. Strategisesti tavoitteena on kehittää palvelurakennetta varhaisemman vaiheen suuntaan taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväällä tavalla.
- **Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelma** linjaa, miten ja missä palveluita tuotetaan. Vammaispalveluista tämä koskee vammaissosiaalityön, asumispalvelujen ja päiväaikaisen toiminnan sijoittumista ja palvelujen järjestämistä hyvinvointialueella. Palveluverkkosuunnitelmassa huomioidaan palvelujen tarve, väestörakenne ja liikenneyhteydet kuntarajoista huolimatta. VAPA2035-ohjelman tavoitteissa ja toimeenpanossa huomioidaan palvelujen uudelleenorganisointi hyvinvointialueella. VAPA2035-ohjelman painopisteet ovat kuitenkin palvelujen sisällössä eikä rakenteissa.
- Valmisteilla oleva **Vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO)** on vammaispalveluja laajempi kokonaisuus, joka koskee kaikkia palveluja ja vammaisen tavanomaista elinympäristöä. Ohjelman tavoitteena on varmistaa vammaisten henkilöiden asema ja oikeudet sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen asiakkaina ja kansalaisina kaikissa palveluissa.

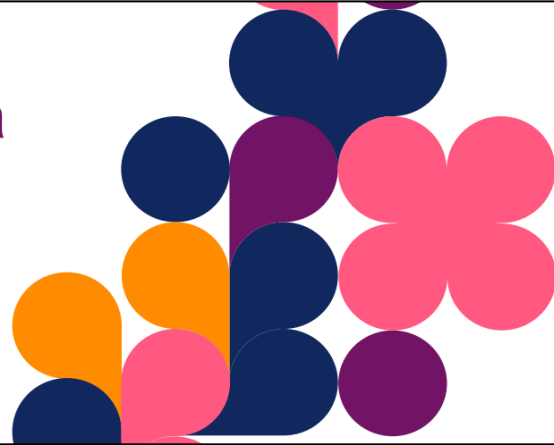

VAPA2035-ohjelma linkittyy tiiviisti hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelmaan ja muihin kehityskokonaisuuksiin

Strategian toimeenpano-ohjelma 2023-2025

Aluehallitus

14.2.2023

1. Tärkeintä on ihminen

2. Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut

3. Hyvinvoivat työntekijät

4. Yhdessä yhteen toimiva hyvinvointialue

VAPA2035-ohjelman toimeenpanoa toteutetaan ensimmäisenä vuonna osana vuosien 2023-2025 hyvinvointialueen strategian toimeenpanoa.

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

Vammaispalvelujen tavoite:

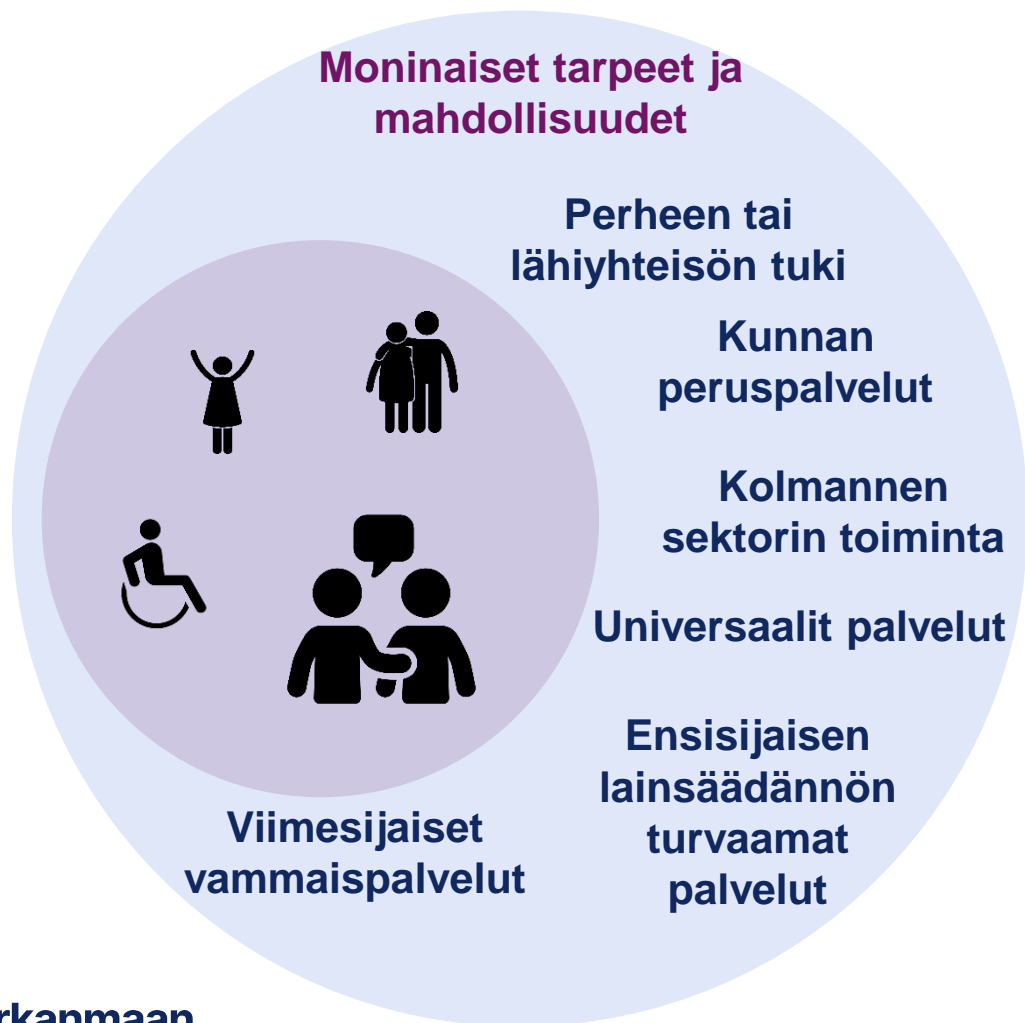
Kehitämme palvelurakennetta varhaisemman vaiheen suuntaan

- Monipuolistamme asumisen vaihtoehtoja ja hyödynnämme teknologiaa
- Koostamme tarvittavan tietopohjan ja määrittelemme sen perusteella tarkat tavoitetasot toimenpiteille

Ohjelman suunnittelulla ja toimeenpanolla on vahva riippuvuus muihin hyvinvointialueen kehityskokonaisuuksiin:

- Palveluverkon kokonaiskehittäminen
- Matalan kynnyksen ja ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen
- Digitaalisten ja etäpalvelujen kehittäminen
- Kotiin vietävien palvelujen kehittäminen
- Tiedolla johtamisen kehittäminen

VAPA2035-ohjelma tähtää palvelujen kestävään uudistamiseen muuttuvassa toimintaympäristössä

VAPA2035 on suunnitelma siitä, miten vammaispalveluja uudistetaan tulevina vuosina. Tavoitteena on, että **pystymme vastaamaan pirkanmaalaisten vammaisten henkilöiden tarpeisiin yhdenvertaisesti sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla** tulevina vuosina ja vuosikymmeninä.

Ohjelma käynnistyy epävarmuuksien keskellä, kun uusi vammaispalvelulaki on astumassa voimaan, eikä sen vaikutuksia vielä tunneta tarkasti.

Ohjelman toteutumista tullaan seuraamaan systemaattisesti ja ohjelmaa tarkennetaan ja muutetaan tarpeen vaatiessa.

Ohjelman tavoitteet kohdistuvat vammaispalveluihin sekä yhdyspinnoille

Hyvinvointialueen universaalit palvelut

Terveydenhuollon avopalvelut – Sairaalapalvelut – Lapsiperheiden palvelut – Työikäisten palvelut – Ikääntyneiden palvelut – Pelastus- ja ensihoitopalvelut

Erilaisia vaihtoehtoja vammaisen henkilön palvelutarpeisiin vastaamiseksi

- Digitaaliset itsepalvelut
- Palveluneuvonta ja lähitorit
- Omaehtoisesti hankittavat palvelut
- Omaishoito
- Kotihoito ja tukipalvelut
- Perhehoito
- Kuntoutuspalvelut
- Vammaissosiaalityö
- Työhön valmennus
- Työllisyyttä tukeva toiminta
- Päivätoiminta
- Henkilökohtainen apu
- Kuljetuspalvelut (SHL & VPL)
- Apuvälinepalvelut
- Tuettu asuminen
- Yhteisöllinen asuminen
- Ympäri vuorokautinen asuminen
- Asiantuntijapalvelu
- Laitoshiito

Muut toimijat

YTA-alue – Kunnat – Yritykset – Järjestöt – KELA – TE-toimisto

Vammaispalvelujen toimintaympäristöä haastavat useat tekijät

Lainsäädäntö

Vammaispalvelulaki uudistuu
1.1.2025

- Uudistus tuo uusia palvelun tarvitsijoita ja uusia subjektiivisia oikeuksia
- Palvelutarjonnassa tulee muutoksia ja palveluvalikoima laajenee

Henkilöstö

Vammaispalvelun henkilöstön
saatavuus vaikeutuu

- Työmarkkinoilta poistuu enemmän työntekijöitä kuin tulee uusia
- Uusi laki luo lisäresursointitarpeita

Palvelutarve

Palvelutarve ja palveluiden
kysyntä kasvavat

- Väestön kasvu ja ikääntyminen
- Itsenäistyvät nuoret
- Lakimuutosten myötä kasvava kysyntä
- Lähtötilanteessa palveluvelkaa

Kustannukset

Paine kustannuskasvun
hillintään alijäämäisessä
taloudessa

- Lakiuudistuksen kustannusvaikutukset
- Sote-alan palkkojen nousu sekä yleinen inflaatio
- Henkilöstön saatavuuden haasteet
- Investointitarpeet
- Ostopalvelujen hintojen nousu

Uusi vammaispalvelulaki kasvattaa oletetusti nykyisten palveluiden kysyntää ja määrittää uusia palveluita

Vammaispalvelulain uudistuksen keskeinen sisältö (uusi laki voimaan 1.1.2025)

1. Lain soveltamisalaan tulossa muutoksia

- Vammaispalvelulaki ja kehitysvammaisten erityishuoltolaki yhdistyvät
- Lähtökohtana erityispalveluiden järjestämiselle olisi vamman tai sairauden aiheuttamasta pitkäaikaisesta tai pysyvästä toimintarajoitteesta seuraava avun tai tuen tarve, ei diagnoosi.
- Vaikeavammaisuutta ei enää edellytetä palveluiden saamiseksi. Lisäksi palveluja ulotettaisiin koskemaan laajemmin vammaisen henkilön koko perhettä.
- Soveltamisalan kannalta keskeinen kysymys on ns. ikääntymisrajaus, eli miten rajataan lain soveltamista henkilöihin, joiden tarve johtuu pääasiassa muusta kuin ikääntymiseen liittyvistä syistä. Soveltamisalan tarkentamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkusyksystä 2024.

2. Lain myötä nykyiseen palveluiden tarjontaan on olettavasti tulossa muutoksia

- Vammaispalvelulain runko säilyy samanlaisena, mutta uusitut lainkohdat ovat laajennuksia ja tarkennuksia tiettyihin erityispalveluihin ja -tapauksiin
- Lähes kaikkiin palveluihin tulisi subjektiivinen oikeus myöntämisedellytysten täytyessä
- Lakiin olisi tulossa kolme uutta palvelua: erityinen osallisuuden tuki, tuettu päätöksenteko ja vaativa moniammatillinen tuki

3. Asiakkaiden tarpeet tulisi turvata ensisijaisesti universaaleilla peruspalveluilla

Keskeiset johtopäätökset lakiuudistuksesta

- Lain keskeinen tarkoitus on ollut **vahvistaa vammaisten henkilöiden subjektiivisia oikeuksia sekä lisätä osallisuutta eri palveluissa**
- **Lain soveltamisala voi laajentua merkittävästi, jolloin palvelujen piiriin tulisi lisää asiakkaita ja kysyntä voisi kasvaa useamman eri palvelun kohdalla**
- Yksittäisistä palveluista esimerkiksi **henkilökohtaisen avun kohdalla palvelutarpeen muutoksen oletetaan olevan suuri**
- Uusien palvelujen vaikutuksia on vaikea arvioida etukäteen

Vammaispalvelujen palvelutarpeen arvioidaan kasvavan väestönkasvun, ikääntymisen, itsenäistyvien nuorten palvelutarpeiden ja lakiuudistuksen myötä

Väestön kasvu

Pirkanmaan hyvinvointialueen väestön ennustetaan kasvavan n. 20 000 henkilöllä vuoteen 2035 mennessä. Oletuksena on, että vammaisten henkilöiden suhteellinen osuus väestöstä pysyy samana, jolloin myös **vammaispalvelujen asiakasmäärän ennustetaan kasvavan.**

Väestön ikääntyminen

Vammaispalvelujen kysyntää kasvattaa myös väestön ikärakenteen muutos ja ikääntyneiden määrän kasvu. Vammaisten henkilöiden **ikäntyessä palvelun tarve lisääntyy.** Samaan aikaan myös vammaisten henkilöiden tukiverkko ikääntyy.

Itsenäistyvien nuorten palvelutarpeet

Nuorten halu ja perheiden valmiudet vammaisten nuoren itsenäiseen elämään siirtymiseen ikäryhmälleen tyypillisellä tavalla on kasvanut, jolloin **hyvinvointialueen palveluihin kohdistuva tarve kasvaa.**

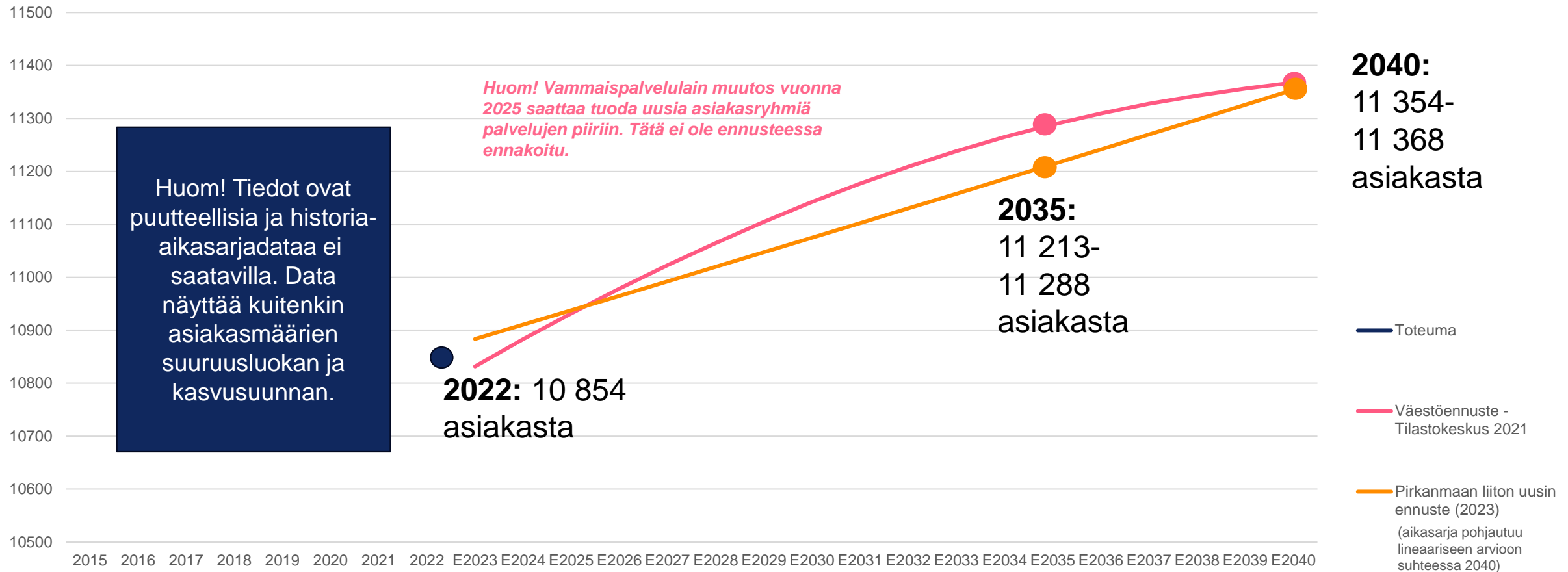
Lakiuudistus

Vammaispalvelulain uudistuksen odotetaan tuovan hyvinvointialueelle uusia palveluvalvotteita sekä kasvattavan olemassa olevien palvelujen soveltamisalaa. Uudistuksen arvellaan **kasvattavan palvelujen kysyntää** useammassa eri palvelumuodossa.

Lakiuudistuksen vaikutuksiin liittyy suuria epävarmuuksia, eikä vaikutuksen suuruutta pystytä tällä hetkellä arvioimaan luotettavasti.

Vammaispalveluiden asiakasmäärä kasvasi väestön kasvun mukana 434-514 asiakkaalla vuoteen 2035; ennustettavuus heikkoa

Vammaisten sosiaalipalveluiden ennuste (2023-2040)

Selite: Pirkanmaan hyvinvointialueen väestön kasvuennuste CAGR 2023-2040 +0,3%
(väestöennuste pohjaisissa malleissa on käytetty asiakkaiden suhdetta väestöön 2022: 0,02038)

Vammaispalveluihin kohdistuu tulevina vuosina lakiuudistuksen lisäksi myös muita kustannuspaineita

Kustannuskehitystä ajavia tekijöitä:

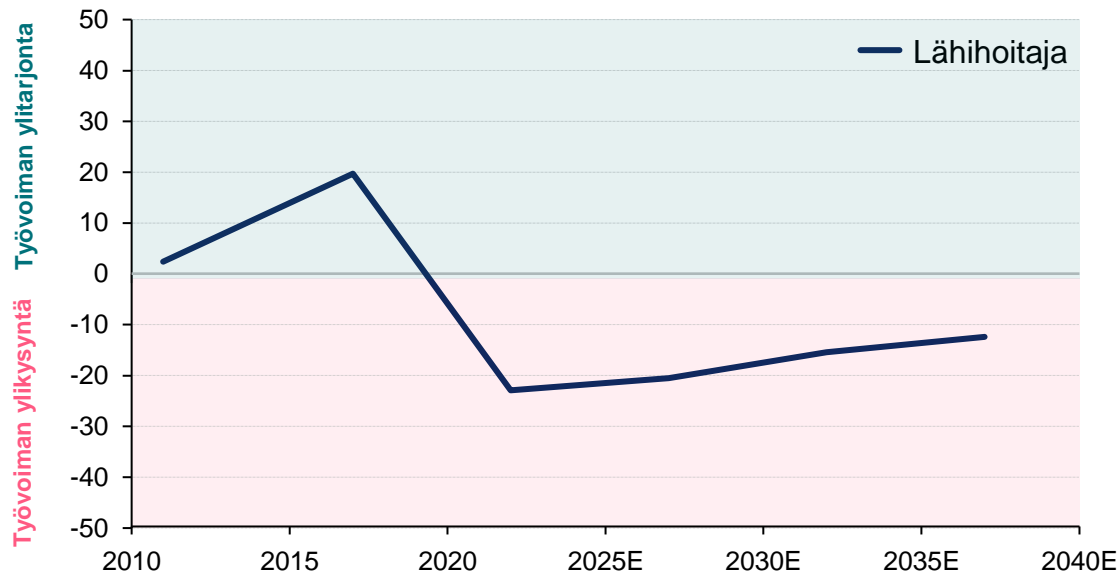
Koska riittäviä tietoja kustannusvaikutuksista ei ole saatavilla, tarkempaa lakiuudistuksen sekä VAPA2035-ohjelman kustannusvaikutusten arviointia ei voida tässä vaiheessa tehdä.

Vammaispalveluihin liittyvä tietopohja on vielä puutteellinen sekä Pirkanmaalla että valtakunnallisesti. Lakimuutoksen myötä vammaispalveluiden piiriin tulevien uusien asiakkaiden määrää ei voida ennustaa kattavasti tilastojen perusteella. Tosiassialliset kustannukset selviävät vasta lain toimeenpanon yhteydessä.

Vammaispalveluissa työvoimapula haastaa toimintaa merkittävästi myös tulevien vuosien aikana

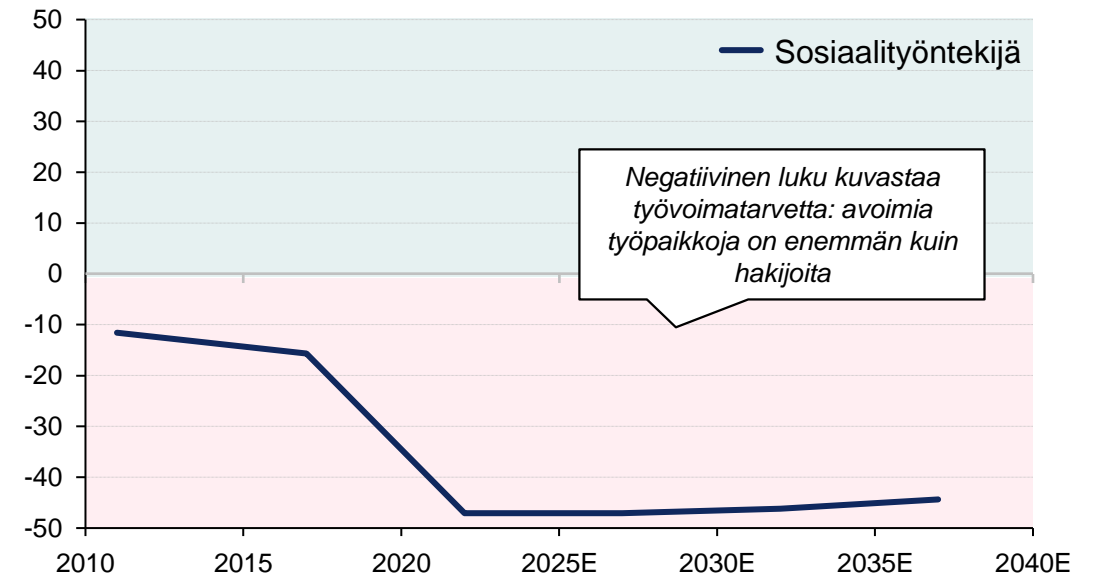
Lähihoitajien ylitarjonta / ylikysyntä Pirkanmaalla 2011 – 2040

Indeksiluku kuvaa työvoiman ylitarjontaa/ylikysyntää*

Sosiaalityöntekijöiden ylitarjonta / ylikysyntä Pirkanmaalla 2011 – 2040

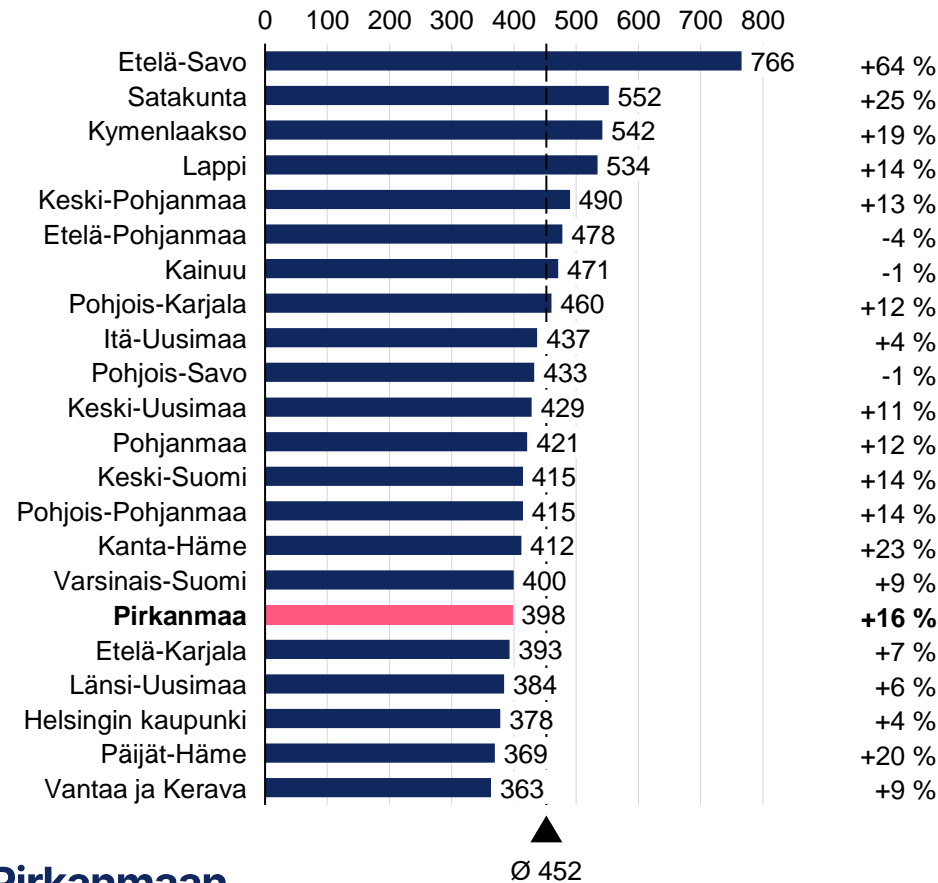
Indeksiluku kuvaa työvoiman ylitarjontaa/ylikysyntää*

- Pirkanmaalla on pulaa vammaispalveluiden työntekijöistä. Erityisesti lähihoitajien ja sosiaalityöntekijöiden osalta Pirkanmaalla avoimia työpaikkoja on merkittävästi enemmän kuin hakijoita niihin. Ennusteiden mukaan henkilöstön saatavuustilanne tulee pysymään heikkona vielä vuosikausia.
- Ennuste pohjautuu Kevan eläköitymiseen liittyviin tilastoihin, jotka on yhdistetty koulutuspaikkamääriin, avoimiin työpaikkoihin sekä työvoimatilastoihin.

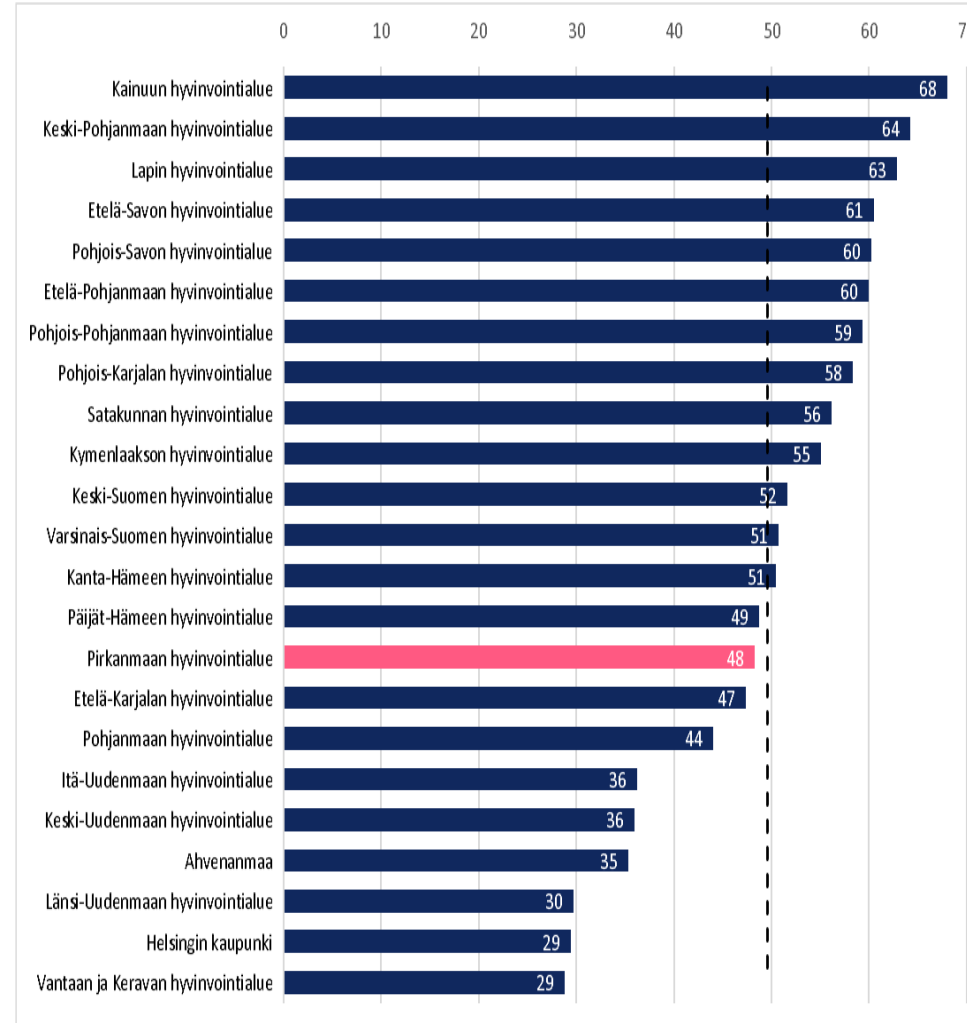
Taustaa: Kustannukset ovat olleet Pirkanmaalla maan keskitasoa alhaisemmat

Vammaisten sosiaalipalvelujen nettokäyttökustannukset yhteensä vuonna 2022 (euroa / asukas) ja muutos 2021-2022 (%)

Lähde: Sotkanet

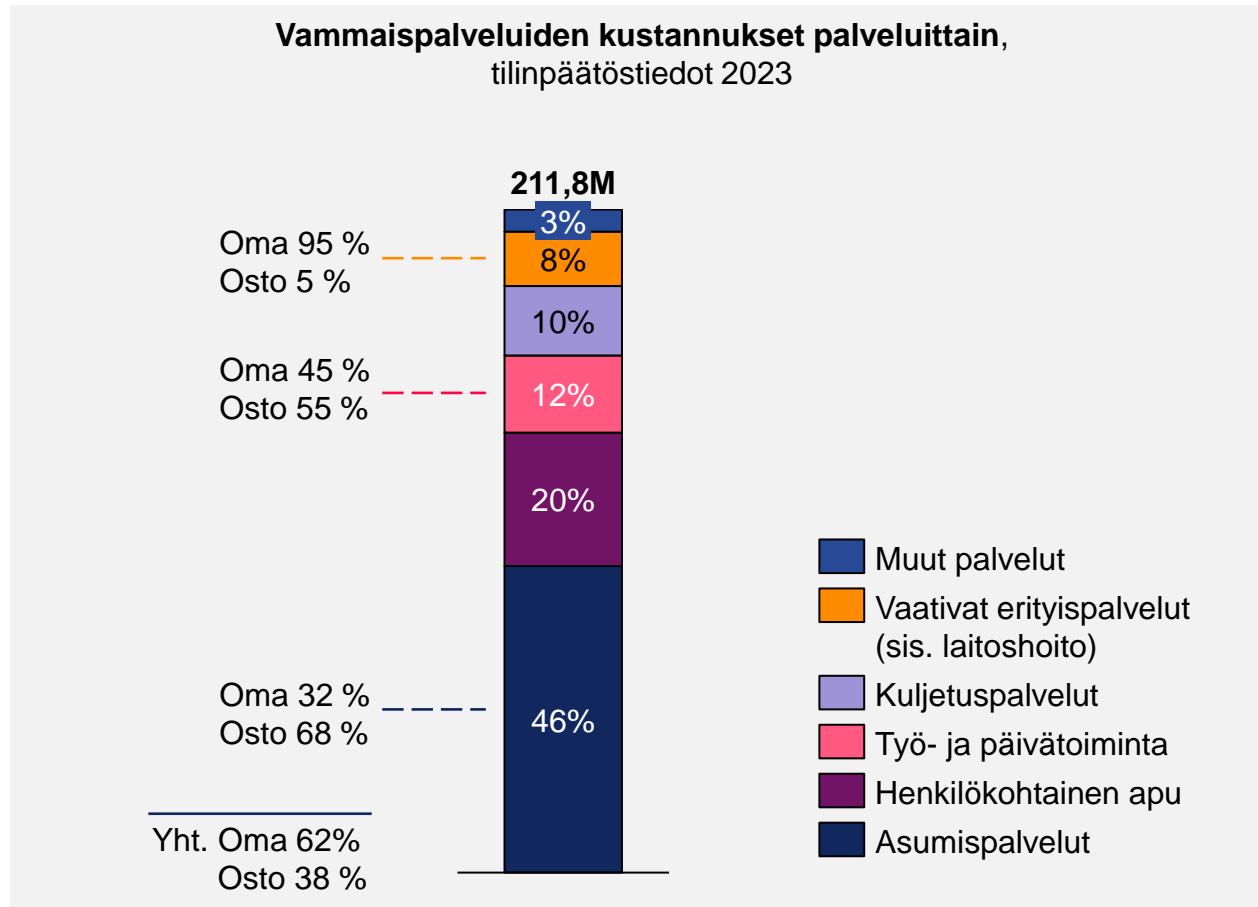
Kelan vammaisuuden perusteella maksamien etuuksien saajia / 1 000 asukasta (vuonna 2023)

Huomioita:

- Vammaispalvelujen nettokäyttökustannukset olivat Pirkanmaalla vuonna 2022 hieman maan keskiarvoa (452 € / asukas) alhaisemmat
- Vammaisetuuksien saajien osuus asukkaista on lähellä maan keskiarvoa, joten vammaisten henkilöiden osuus väestöstä ei selitä hieman alhaisempaa kustannustasoa
- Kustannuksissa oli merkittävää kasvua vuosien 2021 ja 2022 välillä (+16 %)
- Vuoden 2023 kustannustiedot eivät vielä käytettävissä

Taustaa: Asumispalveluiden kustannukset muodostavat lähes puolet vammaispalveluiden kustannuksista

Huomioita:

- **Asumispalvelut muodostavat 46 % vammaispalveluiden kokonaiskustannuksista**
 - Muita merkittävimmät kustannuseriä ovat henkilökohtainen apu (20 %), työ- ja päivätoiminta (12 %) sekä kuljetuspalvelu (10 %) kokonaiskustannuksista.
 - Vaativien erityispalveluiden osuus on alle kymmenys kustannuksista.
- **Ostopalveluiden kustannusten osuus on merkittävä sekä asumispalveluissa että päivätoiminnassa**
 - Asumispalveluissa oman tuotannon osuus kokonaiskustannuksista oli 32 %, kun taas ostopalveluiden osuus 68 %.
 - Päivätoiminnassa puolestaan jako oman tuotannon ja ostopalveluiden välillä on tasaisempi. Omassa tuotannossa 45 % kustannuksista ja ostopalveluista 55 %.

2. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Tarjoamme yhdenvertaisia, esteettömiä ja saavutettavia palveluja, joissa vammaista henkilöä kuunnellaan ja kunnioitetaan oman elämänsä asiantuntijana

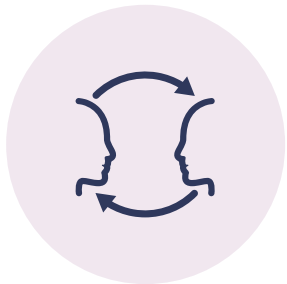
1. Olen yhdenvertainen hyvinvointialueen asukas nyt ja tulevaisuudessa.

2. Olen oman elämäni asiantuntija.

3. Hyvinvointialueeni on esteetön ja saavutettava.

4. Yksilölliset tarpeeni huomioidaan ja minua kuunnellaan kommunikaativastani riippumatta.

5. Saan ammattitaitoiset ja osallisuuttani tukevat palvelut läheltäni.

6. Osallistumiseni palveluiden kehittämiseen mahdollistetaan.

Kehitysalueet:

1. Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen sekä ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen

Neuvontaa, ohjausta ja matalan kynnyksen palveluja vahvistetaan. Palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen myöntämisen käytäntöjä kehitetään ensisijaisten palvelujen käytön vahvistamiseksi sekä palveluratkaisujen osuvuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

2. Itsenäistä elämää tukevien palvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen

Mahdollisuuksia itsenäiseen elämään tuetaan entistä vahvemmin kehittämällä perheiden tukemista, liikkuvia palveluja ja etäpalveluja, päiväaikaisen toiminnan työelämäsuuntautuneisuutta sekä monipuolisia asumisen tuen muotoja. Teknologian käyttöä lisätään erilaiset asiakastarpeet huomioiden.

3. Asumispalvelujen rakenteen keventäminen

Asumispalvelujen rakennetta kevennetään palvelujärjestelmän kestävyys turvaamiseksi ja itsenäisemmän asumisen mahdollistamiseksi. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kysyntää hillitään lisäämällä tuettua asumista sekä yhteisöllistä asumista näihin palveluihin soveltuville asiakkaille, sekä tukemalla perhehoitoa. Vaativaa asumispalvelua lisätään ja pitkäaikaista laitoshoidon vähennetään.

4. Järjestämiskyvykkyyksien vahvistaminen

Vammaispalvelulain uudistuessa arvioidaan muutoksen vaikutuksia ja kehitetään palvelujen järjestämis- ja tuottamistapoja siten, että palvelut pystytään järjestämään toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävällä pohjalla. Riittävä omatuotanto varmistetaan. Vahvistetaan kyvykkyyttä mm. tiedolla johtamisen, työhyvinvoinnin, osaamisen sekä sidosryhmäyhteistyön saralla. Asiakasosallisuutta edistäviä toimintatapoja kehitetään.

**Pirkanmaan
hyvinvointialue**

VAPA2035-ohjelman
ydintavoite:

**Toiminnallisesti ja
taloudellisesti kestävä
palvelurakenne, jossa
vammaisen henkilö saa
tarpeen mukaiset
palvelut oikea-aikaisesti**

VAPA2035-ohjelman rakenne ja tavoitteet

Ydintavoite	Toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne			
Kehitysalueet	1. Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen sekä ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen	2. Itsenäistä elämää tukevien palvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen	3. Asumispalvelujen rakenteen keventäminen	4. Järjestämiskyvykkyyksien vahvistaminen
Osatavoitteet	1.1 Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen 1.2 Ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen 1.3 Palveluihin hakeutumisen prosessien kehittäminen 1.4 Vammaissosiaalityön uudelleenorganisointi	2.1 Itsenäistä elämää tukevien palvelujen monipuolistaminen 2.2 Etäratkaisujen ja liikkuvien palvelujen lisääminen 2.3 Perheiden tuen kehittäminen 2.4 Päiväaikaisen toiminnan kehittäminen 2.5 Asiantuntijapalvelujen kehittäminen	3.1 Tuetun ja yhteisöllisen asumisen kehittäminen 3.2 Perhehoidon lisääminen 3.3 Ympäri vuorokautisten asumispalvelujen kehittäminen 3.4 Pitkäaikaisen laitoshoidon vähentäminen 3.5 Asumispalvelujen palveluverkon kehittäminen	4.1 Lakiuudistukseen varautuminen ja muutosten toimeenpano 4.2 Järjestämis- ja tuotantotapojen kehittäminen 4.3 Osaamisen vahvistaminen 4.4 Henkilöstön veto- ja pitovoiman vahvistaminen 4.5 Tiedolla johtamisen kehittäminen 4.6 Kumppanuuksien vahvistaminen

1. Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen sekä ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen

Osatavoitteet	Toimenpiteet
1.1 Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Huolehditaan tiedonsaannin monikanavaisuudesta ja saavutettavuudesta huomioiden sekä uusien asiakkaiden että asiakkuudessa olevien tarpeet• Vahvistetaan yleistä palveluneuvontaa ja lähitoritoimintaa vammaispalvelujen näkökulmasta (mm. liikkuva lähitoritoiminta, järjestöyhteistyö)• Kehitetään ja tehdään vammaisille henkilöille tunnetuksi digitaalisia neuvontapalveluja ja sähköisen asioinnin tukea• Kehitetään järjestöyhteistyötä matalan kynnyksen palvelujen, kokemusasiantuntijuuden ja vertaistuen lisäämiseksi
1.2 Ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none">• Edistetään ensisijaisten palvelujen hyödyntämiseen tähtäävää toimintakulttuurin muutosta• Kehitetään palvelulinjan sisäistä työnjakoa ikääntyvien vammaisten palvelujen integroimiseksi• Kehitetään palvelulinjojen välistä tiedon ja asiantuntijuuden jakamista ensisijaisten palvelujen käytön vahvistamiseksi (mm. konsultaatiokäytännöt)
1.3 Palveluihin hakeutumisen prosessien kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Kehitetään palvelulinjojen välisen yhteistyön toimintamalleja palveluihin ohjautumisessa (mm. käynnistämällä tarvittavat asiakasohjaustyöryhmät palvelulinjojen rajapintaan, laatimalla vaativan erityispalvelun asiakkaan palveluketjukuvaus)• Keskitetään vammaispalveluhakemusten vastaanotto ja lisätään sähköisten hakemusten käyttöä• Otetaan käyttöön kehitysvamma-alan InterRAI-id –arviointiväline asiakasohjauksen tukena• Turvataan monipuolinen etä- ja sähköinen asiointi sekä henkilökohtaisen kontaktin mahdollisuus• Keskitetään asunnon muutostöitä koskevaa päätöksentekoa sekä tiivistetään vammaispalvelujen ja apuvälinekeskuksen yhteistyötä
1.4 Vammais-sosiaalityön uudelleen-organisointi	<ul style="list-style-type: none">• Muodostetaan vammaissosiaalityöhön kuntarajoista riippumattomat alueelliset lähitiimit sekä keskitettyjen toimintojen tiimit• Tiivistetään toimipisteverkostoa yhdistelemällä kuntakohtaisia toimipisteitä sosiaalipalvelujen keskittymien yhteyteen• Ohjataan henkilökohtaista neuvontaa sekä hakemusten vastaanottoa lähitoreille• Yhdenmukaistetaan hakemusten käsittelyajat• Varmistetaan riittävä ja tasaisesti jaettu resursointi alueittain• Varmistetaan toiminnan tarpeisiin vastaavat työtilat, yhteiskäyttötilojen hyödyntäminen sekä työntekijöiden liikkumista tukevat ratkaisut

2. Itsenäistä elämää tukevien palvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen

Osatavoitteet

Toimenpiteet

2.1 Itsenäistä elämää tukevien palvelujen monipuolistaminen

- Arvioidaan ja kokeillaan uusia itsenäisen elämän tuen muotoja (esim. avustajaringit/työnantajarenkaat tai erilaiset naapuriavun, sosiaalisen isännöinnin tai vertaistuen toteutustavat)
- Kehitetään uudenlaisia liikkumisen tuen palveluja sekä liikkumisen tuen tiimin toimintaa (mm. liikkumistaidon valmennusta lisäämällä)
- Vahvistetaan henkilökohtaisen avun omatuotantoa sekä avun saatavuutta akuuteissa tilanteissa

2.2 Etäratkaisujen ja liikkuvien palvelujen lisääminen

- Lisätään henkilöstön ja asiakkaiden digi- ja teknologiavalmiuksia ja välineiden käyttöönottoa
- Mallinnetaan etäpäivätoiminta sekä liikkuva päivätoiminta sekä laajennetaan niiden käyttöä
- Yhdenmukaistetaan työhönvalmennuksen toimintamalli sekä lisätään työhönvalmennusta
- Monipuolistetaan ja lisätään liikkuvia asiantuntijapalveluja vammaisen henkilön arjen ympäristöihin
- Lisätään etäyhteyden käyttöä asiakastapaamisissa sekä ammattilaisten välisessä yhteistyössä
- Otetaan käyttöön lääkeautomaatteja ja etähoivaratkaisuja mahdollisimman laajasti

2.3 Perheiden tuen kehittäminen

- Suunnitellaan ja toteutetaan uuden vammaispalvelulain edellyttämät perheiden palvelut: lasten asumisratkaisujen, lyhytaikaisen huolenpidon sekä lasten ja perheiden valmennuksen palveluiden kehittäminen
- Monipuolistetaan lyhytaikaisen huolenpidon järjestämistapoja ja lisätään saatavuutta
- Tiivistetään yhteistyötä perhepalvelujen ja vammaissosiaalityön lasten ja nuorten tiimin välillä varhaisen tuen vahvistamiseksi

2.4 Päiväaikaisen toiminnan kehittäminen

- Laaditaan pitkäntähtäimen palveluverkkosuunnitelma palveluverkkoselvitykset, valvontaviranomaisten velvoitteet, alueelliset palvelutarpeet sekä lakiuudistuksen vaikutukset huomioiden
- Laaditaan pitkäntähtäimen investointisuunnitelma uusista ja korvaavista tiloista
- Yhdistetään pieniä toimintayksiköitä alueelliset palvelutarpeet huomioiden
- Lisätään työelämäsuuntautuneisuutta, etäpalvelujen hyödyntämistä sekä liikkuvia työryhmiä
- Tuetaan ikääntyvien vammaisten toimintakykyä ja sosiaalista vuorovaikutusta ylläpitävällä toiminnalla vammaispalvelulain mukaisen päiväaikaisen toiminnan päättyessä

2.5 Asiantuntija-palvelujen kehittäminen

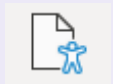
- Yhdistetään vaativien erityispalvelujen sekä Havu-tiimin asiantuntijapalvelut
- Kehitetään vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmiä sekä uudelleenorganisoidaan alueellisten ryhmien toiminta
- Kehitetään asiantuntijuuden jakamisen toimintamalleja (mm. konsultaatiokäytännöt)

3. Asumispalvelujen rakenteen keventäminen

Osatavoitteet	Toimenpiteet
3.1 Tuetun ja yhteisöllisen asumisen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Vahvistetaan tuetun asumisen erilaisia toteutustapoja: normaaliasumisen yhteydessä, ympärivuorokautisen tai yhteisöllisen asumisen läheisyydessä• Vahvistetaan tuetun asumisen resurssia• Monipuolistetaan tuetun asumisen ohjaus- ja tukikeinoja (mm. etäohjausta ja vertaistukea hyödyntäen)• Lisätään asumiskokeiluja ja -valmennusta• Täsmennetään yhteisöllisen asumisen palvelun sisältö ja toteutustavat lain vaatimusten mukaiseksi
3.2 Perhehoidon lisääminen	<ul style="list-style-type: none">• Vahvistetaan perhehoitajien tukea ja osaamista vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä• Lisätään lasten lyhytaikaisen huolenpitoa perhehoitona• Lisätään vammaisten pitkäaikaista perhehoitoa
3.3 Ympärivuorokautisten asumispalvelujen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Suunnitellaan ja järjestetään uuden lain edellyttämä lasten asuminen• Otetaan käyttöön henkilöstöresurssin laskentamalli asumisessa ja vaativissa erityispalveluissa tarpeenmukaisen henkilöstöresurssin ohjaamiseksi• Varmistetaan tarvittava lääkärituki 24/7• Vahvistetaan asumispalvelujen asukkaan omatoimisuutta tukevaa toimintakulttuuria
3.4 Pitkäaikaisen laitoshoidon vähentäminen	<ul style="list-style-type: none">• Vähennetään pitkäaikaista laitoshoidoa tutkimus-, kuntoutus- sekä tahdosta riippumattoman hoidon jaksojen saatavuuden varmistamiseksi• Tutkimus-, kuntoutus- sekä tahdosta riippumattoman hoidon määrän mitoituksessa huomioidaan mahdolliset Sisä-Suomen yhteistyöaluetasoiset tarpeet
3.5 Asumispalvelujen palveluverkon kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Laaditaan pitkántähtäimen palveluverkkosuunnitelma palveluverkkoselvitykset, valvontaviranomaisten velvoitteet, alueelliset palvelutarpeet sekä lakiuudistuksen vaikutukset huomioiden• Lisätään yhteisöllistä ja tuettua asumista sekä vahvistetaan asumispalveluyksikön tukeen perustuvaa tukiasumisen mallia• Lisätään ympärivuorokautista asumista omatuotannossa etenkin vaativan asumisen osalta

4. Järjestämiskyvykkyyksien vahvistaminen

Osatavoitteet	Toimenpiteet
4.1 Lakiuudistukseen varautuminen ja muutosten toimeenpano	<ul style="list-style-type: none">• Toimeenpannaan muutokset uuden lain mukaisesti ja varmistetaan palvelujen käynnistyminen (mm. uudet palvelut, myöntämiskäytännöt, prosessit ja ohjeistukset, koulutus, viestintätoimet)• Kehitetään vammaisen henkilön osallisuutta edistäviä toimintatapoja kaikissa vammaispalveluissa
4.2 Järjestämis- ja tuotantotapojen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Arvioidaan ja kehitetään monituottajamallin mukaisia ja kustannustehokkaita tuotantotapoja tuotantotapa-analyysellä hyödyntäen• Lisätään oman ja ostopalvelutoiminnan vertailtavuutta• Varmistetaan riittävä oman tuotannon osuus kaikissa palveluissa• Arvioidaan uusia tuotanto- ja järjestämistapoja (esim. matkakukkarot, palveluseteli, henkilökohtainen budjetointi)
4.3 Osaamisen vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none">• Laaditaan osaamisen ylläpitämisen suunnitelma sekä vuosittaiset täydennyskoulutussuunnitelmat• Järjestetään vammaispalvelujen erityisosaamiseen liittyvää täydennyskoulutusta kaikille vammaisen henkilön palveluketjussa toimiville tahoille• Hyödynnetään järjestöjen ja kokemustoimijoiden erityisosaamista• Lisätään esteettömyys- ja saavutettavuusosaamista ja niihin liittyvien arviointien tekemistä
4.4 Henkilöstö veto- ja pitovoiman vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none">• Lisätään vammaispalvelujen näkyvyyttä monipuolisena työnantajana• Otetaan käyttöön valmentavan johtamisen toimintamalli• Monipuolistetaan henkilöstörakennetta ja tiimirakenteita• Organisoidaan sisäisten sijaisten toiminta• Mahdollistetaan osaamisen syventäminen ja erikoistuminen oman tehtäväkuvan sisällä
4.5 Tiedolla johtamisen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Määritellään tiedolla johtamisessa tarvittava tietopohja, varmistetaan ajantasainen tietojen saatavuus ja vahvistetaan tiedon hyödyntämisen osaamista• Varmistetaan uusien asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöönotto ja hyödyntäminen• Kartoitetaan kehitysvamma-alan InterRAI-id- arviointivälineen hyödyntämismahdollisuudet ja otetaan väline suunnitelmallisesti käyttöön• Kehitetään palvelujen laadun seuranta sekä omatuotannossa että ostopalveluissa
4.6 Kumppanuuksien vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none">• Kehitetään vaativan erityistason palvelujen yhteistyötä Sisä-Suomen yhteistyöalueella• Verkostoidutaan muiden hyvinvointialueiden vammaispalvelun toimijoiden kanssa• Vahvistetaan asiakasosallisuutta yhdessä vammaisjärjestöjen ja yhdistysten kanssa• Vahvistetaan kuntayhteistyötä vammaisten palvelujen tarpeet huomioivassa kaavoituksessa, esteettömyydessä sekä joukko- ja palveluliikenteessä• Kehitetään palveluntuottajien ohjauksen ja yhteistyön prosesseja• Osallistutaan Pirkanmaan vammaispoliittisen ohjelman laatimiseen ja jalkauttamiseen

3. Arvio ohjelman vaikutuksista

Arvio ohjelman vaikutuksista

Asiakas

Asiakas saa oikeat palvelut oikeaan aikaan.

- Tiedonsaanti paranee
- Itsenäistä elämää tukevat palvelut sekä ohjaus mahdollistavat itsenäistä elämää
- Etä- ja liikkuvat palvelut lisäävät yksilöllisiä palvelujen räätälöintimahdollisuuksia
- Kotoa asiointi helpottuu sähköisten asiointikanavien kautta
- Henkilökohtaisen palvelun mahdollisuus
- Palvelupäätösten oikea-aikaisuus paranee
- Vammaisen henkilön osallisuus lisääntyy
- Vammainen henkilö saa yhdenvertaiset palvelu eri puolilla Pirkanmaata
- Palvelun käyttäjät ovat mukana palvelujen kehittämisessä

Henkilöstö

Yhteistyö, osaaminen ja yhtenäiset toimintatavat vahvistuvat

- Oman työn hallinta paranee tehtäväkuvien selkeytymisen ja osaamisen vahvistamisen kautta
- Ensisijaisten palvelujen henkilöstön vammaisuuteen liittyvä osaaminen kehittyi
- Työskentely omien vahvuuksien kautta mahdollistuu ja lisää työhyvinvointia
- Työnteko eri paikoissa ja eri tavoin mahdollistuu
- Yhteistyö ja kumppanuudet eri toimijoiden välillä vahvistuvat
- Yhteiset toimintatavat ja -säännöt parantavat työssä onnistumista ja takaavat asiakkaille saman laadun eri puolilla hyvinvointialuetta
- Vaikutusmahdollisuudet omaan työhön paranevat
- Oikein kohdistettu henkilöstöresurssi lisää työhyvinvointia
- Työympäristö on terve ja turvallinen

Kustannukset

Rakenteelliset uudistukset mahdollistavat palvelujärjestelmän kestävyuden kustannusten kasvaessa

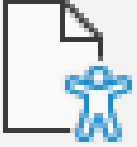
- Lakiuudistus kasvattaa kustannuksia merkittävästi
- Painopisteen siirtyminen ensisijaisiin ja itsenäistä elämää tukeviin sekä kevyempiin palveluihin vähentää raskaampien vammaispalveluiden tarvetta ja hillitsee kustannusten kasvua.
- Toimimattomien tilojen uudistaminen sekä tilojen yhteiskäyttö parantavat tilatehokkuutta.
- Liikkuvien palveluiden hyödyntäminen vähentää tilatarpeita.
- Digi- ja etäpalveluiden laajentuminen parantaa toiminnan tuottavuutta.
- Riittävän omatuotannon osuuden varmistaminen parantaa kustannusten vertailtavuutta ja hallittavuutta.

Ympäristö

Kestävän kehityksen mukainen palvelutuotanto toteutuu

- Energian kulutus vähenee kun toimintoja keskitetään
- Uudisrakennukset energiatehokkaita
- Liikenne ja logistiikka (päästöt) vähenee etäyhteyksien hyödyntämällä
- Liikenne ja kuljetukset kasvavat kun toimintaa keskitetään ehkä kauemmas
- Paperijätteen määrä vähenee sähköisen asioinnin yleistyessä

4. Toimeenpanosuunnitelma

Tiekartta VAPA2035-ohjelman toimeenpanoon

Uusi vammaispalvelulaki
astuu voimaan 1.1.2025

